



Rapport bij het Jaarverslag 2009

Koninkrijksrelaties (IV)

2010 Rechtmatigheidsonderzoek over 2009



Vergaderjaar 2009–2010

32 360 IV

Jaarverslag en slotwet Koninkrijksrelaties 2009

Nr. 2

**RAPPORT BIJ HET JAARVERSLAG 2009 VAN KONINKRIJKS-
RELATIES (IV)**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 19 mei 2010

Hierbij bieden wij u het op 7 mei 2010 door ons vastgestelde «Rapport bij het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties (IV)» aan.

Algemene Rekenkamer

drs. Saskia J. Stuiveling,
president

dr. Ellen M.A. van Schoten RA,
secretaris

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Over dit onderzoek	5
1.2	Over Koninkrijksrelaties (IV)	5
2	Kwaliteitskaart	7
2.1	Toelichting op het instrument kwaliteitskaart	7
2.2	Toelichting op de kwaliteitskaart van Koninkrijksrelaties	9
3	Oordelen over het jaarverslag	10
3.1	Oordeel over de financiële informatie	10
3.2	Oordeel over saldibalans en toelichting	10
3.3	Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over bedrijfsvoering	11
3.4	Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over gevoerd beleid	12
4	Reactie bewindspersonen van BZK	13
	Overzicht fouten en onzekerheden in de financiële informatie in het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties (IV)	14
	Gebruikte afkortingen	20
	Literatuur	21

1 INLEIDING

In dit rapport presenteren wij de resultaten van ons rechtmatigheidsonderzoek van het jaarverslag Koninkrijksrelaties (IV).

Hieronder gaan we eerst in op onze onderzoeksaanpak en wijze van rapporteren. Daarna volgt een korte beschrijving van Koninkrijksrelaties (IV).

In hoofdstuk 2 tonen we de kwaliteitskaart van Koninkrijksrelaties (IV).

In hoofdstuk 3 presenteren wij vervolgens onze oordelen over het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties (IV). In hoofdstuk 4 ten slotte geven wij de reactie van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) op dit onderzoek weer, aangevuld met ons nawoord.

1.1 Over dit onderzoek

De Algemene Rekenkamer doet jaarlijks rechtmatigheidsonderzoek bij het Rijk. Wij doen dit onderzoek uit hoofde van onze wettelijke taak zoals beschreven in de Comptabiliteitswet 2001 (CW 2001).

Wij gaan elk jaar na of de informatie in de jaarverslagen over het gevoerde beleid, over de bedrijfsvoering en over de financiën tot stand is gekomen volgens de daarvoor geldende regels en goed is weergegeven in de jaarverslagen.

Daarnaast onderzoeken we ook de bedrijfsvoering zelf. Hiervoor gaan we onder andere na of het financieel beheer en het materieelbeheer voldoen aan de eisen die de CW 2001 (art. 82) stelt. De bedrijfsvoering van Koninkrijksrelaties is onderdeel van de bedrijfsvoering van het Ministerie van BZK, waarover wij rapporteren in ons Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van BZK (VII).

In ons rapport bij het jaarverslag melden we zowel de fouten en onzekerheden in de financiële informatie die de *kwantitatieve* tolerantiegrenzen overschrijden als de fouten en onzekerheden in de financiële informatie die naar hun aard de *kwalitatieve* tolerantiegrenzen overschrijden. Onder «fouten» verstaan we financiële informatie die niet *rechtmatig* tot stand gekomen is (dat wil zeggen: het begrotingsgeld is niet volgens de regels ontvangen of uitgegeven), of die niet *deugdelijk is weergegeven* (dat wil zeggen: er is geen goede verantwoording afgelegd in het jaarverslag). Van «onzekerheden» spreken we wanneer we door onvolkomenheden in het financieel beheer niet kunnen vaststellen of er al dan niet sprake is van fouten.

Op www.rekenkamer.nl kunt u meer lezen over hoe onze rapporten bij de jaarverslagen tot stand komen. Afkortingen die specifiek zijn voor dit rapport zijn opgenomen in de bijlagen.

1.2 Over Koninkrijksrelaties (IV)

Wij rapporteren over de resultaten van ons onderzoek per jaarverslag. In totaal zijn er 28 jaarverslagen. Dit rapport gaat over het jaarverslag Koninkrijksrelaties (IV). De minister van BZK is verantwoordelijk voor dit jaarverslag.

Het jaarverslag kent twee beleidsartikelen, namelijk:

- waarborgfunctie;
- bevorderen autonomie Koninkrijkspartners.

De waarborgfunctie vloeit voort uit artikel 43 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Deze waarborgfunctie betreft de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van bestuur. Daarnaast wil de Nederlandse overheid de autonomie van de Koninkrijkspartners bevorderen. Daarvoor werkt zij samen met de Nederlandse Antillen en Aruba bij de kerntaken bestuur, economie, rechtszekerheid, veiligheid en onderwijs.

De uitgaven van Koninkrijksrelaties in 2009 bedroegen € 607,9 miljoen. De verplichtingen bedroegen € 671,1 miljoen en de ontvangsten € 127,7 miljoen.

2 KWALITEITSKAART

2.1 Toelichting op het instrument kwaliteitskaart

De kwaliteitskaart is een nieuw instrument van de Algemene Rekenkamer, dat we voor het eerst hebben opgenomen in onze rapporten bij de jaarverslagen 2008.

De kwaliteitskaart bestaat uit twee delen. In deel I zijn onze bevindingen gekoppeld aan de begrotingsartikelen. Dit deel van de kaart laat per artikel zien:

- of het begrotingsartikel wordt geraakt door geconstateerde onvolkomenheden in de bedrijfsvoering van het Ministerie van BZK, met mogelijk gevolgen voor de rechtmatigheid, de betrouwbaarheid van gegevens of de kwaliteit van beleidsinformatie;
- of wij als gevolg van geconstateerde onvolkomenheden daadwerkelijk fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid of deugdelijke weergave hebben geconstateerd;
- of de geconstateerde fouten en onzekerheden de kwantitatieve tolerantiegrenzen overschrijden.

In deel II van de kwaliteitskaart vormen de organisatieonderdelen en de te beheersen bedrijfsvoeringsprocessen het uitgangspunt. Omdat de bedrijfsvoering van Koninkrijksrelaties wordt gevoerd door het Ministerie van BZK is dit deel van de kwaliteitskaart niet van toepassing.

Voor een verdere toelichting op het instrument kwaliteitskaart verwijzen wij naar onze website: www.rekenkamer.nl. Hier vindt u achtergrondinformatie over de kwaliteitskaart en over de gehanteerde criteria en ordeningsprincipes.

Kwaliteitskaart 2009 deel I
begrotingsartikelen Koninkrijksrelaties

Zie AAL punt:							Tolerantiegrenzen overschreden?	Artikelniveau
<p>■ artikel dat gevolgen kan ondervinden van de onvolkomenheid (mogelijke gevolgen voor bijvoorbeeld rechtmatigheid, betrouwbaarheid gegevens of doelrealisatie)</p> <p>■ € artikel waar fouten of onzekerheden in de rechtmatigheid of deugdelijke weergave zijn geconstateerd als gevolg van de onvolkomenheid</p>	Onvolkomenheid bij:							
Beleidsartikelen			Bedrijfsvoering					€ Financiële info
Art. nr.	Omschrijving	Uitgaven (x1.000)						
01	Waarborgfunctie	€ 50.890					nee	
02	Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners	€ 556.984					nee	
Niet-beleidsartikelen								
Art. nr.	Omschrijving							
03	Nominaal en onvoorzien	€ -					nee	
Tolerantiegrenzen gehele jaarverslag overschreden?							nee	

2.2 Toelichting op de kwaliteitskaart van Koninkrijksrelaties

Bedrijfsvoering

We hebben bij het Ministerie van BZK geen onvolkomenheden geconstateerd. Deel I van de kwaliteitskaart laat dan ook zien dat geen van de begrotingsartikelen van Koninkrijksrelaties wordt geraakt door (ernstige) onvolkomenheden.

Financiële informatie

Uit deel I van de kwaliteitskaart van Koninkrijksrelaties blijkt dat bij geen van de begrotingsartikelen de tolerantiegrens voor de omvang van fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave, wordt overschreden. De tolerantiegrens voor het jaarverslag van Koninkrijksrelaties als geheel wordt derhalve evenmin overschreden.

3 OORDELEN OVER HET JAARVERSLAG

De Algemene Rekenkamer heeft het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties beoordeeld. Wij hebben onderzocht of de minister het begrotingsgeld volgens de regels heeft ontvangen en uitgegeven en of hij daarover in het jaarverslag goed verantwoording heeft afgelegd.

Verder hebben we onderzocht of de informatie in het jaarverslag over de *bedrijfsvoering* en over het gevoerde *beleid*, deugdelijk tot stand is gekomen en voldoet aan de daaraan te stellen kwaliteitsnormen.

In dit hoofdstuk lichten wij ons oordeel over het jaarverslag toe. Dit oordeel bestaat uit deeloordelen over:

- de financiële informatie (§ 3.1);
- de saldibalans (§ 3.2);
- de totstandkoming van de informatie over de bedrijfsvoering (§ 3.3);
- de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid (§ 3.4).

3.1 Oordeel over de financiële informatie

De financiële informatie in het jaarverslag bestaat uit de verantwoordingsstaat waarin de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten zijn weergegeven, en de toelichting daarbij.

De financiële informatie dient op grond van de CW 2001:

- rechtmatig tot stand te zijn gekomen;
- deugdelijk te zijn weergegeven;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

Oordeel

De financiële informatie in het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties voldoet aan de eisen die de CW 2001 stelt. Dit betekent dat wij geen belangrijke fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave hebben geconstateerd die onze tolerantiegrenzen overschrijden, en dat de informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Het totaalbedrag aan geconstateerde fouten en onzekerheden blijft ook onder de tolerantiegrens voor de financiële informatie in het jaarverslag als geheel.

Het bedrag aan verplichtingen en uitgaven omvat in totaal € 13,9 miljoen, respectievelijk € 0 miljoen aan overschrijdingen op begrotingsartikel 2. Gaan de Staten-Generaal niet akkoord met de hiermee samenhangende slotwetmutaties, dan moeten wij ons oordeel over de financiële informatie mogelijk herzien.

In de bijlagen van dit rapport staat een overzicht van *alle* fouten en onzekerheden.

3.2 Oordeel over saldibalans en toelichting

De saldibalans is een overzicht van de posten die aan het eind van het jaar nog openstaan en die naar het volgende jaar moeten worden meegenomen. Bij de saldibalans hoort een toelichting waarin nadere informatie wordt verstrekt over de afzonderlijke posten op deze balans.

De informatie in de saldibalans dient op grond van de CW 2001:

- rechtmatig tot stand te zijn gekomen;

- deugdelijk te zijn weergegeven;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

Oordeel

De informatie in de saldbalans in het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties voldoet aan de eisen die de CW 2001 stelt. Dit betekent dat wij geen belangrijke fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave hebben geconstateerd die de tolerantiegrenzen overschrijden, en dat de informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

In 2009 is bij Koninkrijksrelaties voor een bedrag van € 46,9 miljoen aan openstaande voorschotten afgerekend. Wij zijn van oordeel dat de afgerekende voorschotten voldoen aan de gestelde eisen.

Het totaalbedrag aan geconstateerde fouten en onzekerheden in de saldbalansposten blijft onder de tolerantiegrens voor de saldbalans als geheel.

In de bijlagen van dit rapport staat een overzicht van *alle* fouten en onzekerheden.

3.3 Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over bedrijfsvoering

In de bedrijfsvoeringsparagraaf van het jaarverslag verantwoordt de minister zich over de rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering (of het begrotingsgeld volgens de regels is uitgegeven) en over de totstandkoming van de beleidsinformatie.

De informatie over de bedrijfsvoering dient op grond van de CW 2001:

- op deugdelijke wijze tot stand te zijn gekomen;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

Deze twee aspecten, die geen betrekking hebben op de kwaliteit van de informatie zelf, betrekken wij in ons oordeel over de informatie over de bedrijfsvoering.

Om tot een oordeel te komen over de totstandkoming van de informatie hebben wij de volgende aspecten ervan onderzocht:

- Beschikt de minister over een procedure voor de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsparagraaf waarin de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van alle actoren zijn vastgelegd?
- Heeft de minister vooraf criteria geformuleerd om te bepalen wat opmerkelijke zaken en tekortkomingen in de bedrijfsvoering zijn?
- Is het verloop van het totstandkomingsproces controleerbaar en is het afwegingsproces daarbij transparant vastgelegd?

Oordeel

De informatie over de bedrijfsvoering in het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties is op deugdelijke wijze tot stand gekomen en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Schuldsanering

In de bedrijfsvoeringsparagraaf van het Jaarverslag 2009 Koninkrijksrelaties is onder «Overige bedrijfsvoeringsaspecten» melding gemaakt van de sanering van schuldtitels en betalingsachterstanden van Bonaire, Saba

en het Land Nederlandse Antillen voor een totaalbedrag van € 353 miljoen. De staatssecretaris van BZK had in enkele gevallen, tot een bedrag van € 7 miljoen, niet de beschikking over een goedkeurende accountantsverklaring. Zij was van mening dat voldoende aannemelijk is gemaakt dat de desbetreffende schulden bestaan en zijn gemaakt in het kader van bestuurlijke taken. Omdat er ten tijde van het ontstaan van de schulden geen deugdelijke interne beheersing en externe controle plaatsvonden, heeft de Algemene Rekenkamer net als de accountants (Stichting Overheids Accountants Bureau te Curaçao en de Rijksauditdienst) de rechtmatigheid van de betalingsachterstanden van € 7 miljoen niet kunnen vaststellen. Uit de documenten en administraties die wel voorhanden zijn, zijn overigens geen signalen gekomen die doen vermoeden dat er sprake is van onrechtmatigheden. Dat de staatssecretaris de aannemelijkheid heeft vastgesteld en zich daarover verantwoordt, is in overeenstemming met de «kan-bepaling», die op 27 november 2007 is toegevoegd aan de regeling modaliteiten schuldsanering Nederlandse Antillen van 25 mei 2007.

Het onderzoek naar de bedrijfsvoering van Koninkrijksrelaties zelf is onderdeel van ons Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van BZK (Algemene Rekenkamer, 2010).

3.4 Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over gevoerd beleid

Wij geven elk jaar een oordeel over de totstandkoming van de beleidsinformatie en over de vraag of deze informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Oordeel

De informatie over het gevoerde beleid in het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties is op deugdelijke wijze tot stand gekomen en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

4 REACTIE BEWINDSPERSONEN VAN BZK

De minister en de staatssecretaris van BZK hebben op 26 april 2010 gereageerd op ons *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties (IV)* en laten weten dat het hun geen aanleiding geeft tot een nadere inhoudelijke reactie. De volledige brief staat op onze website: www.rekenkamer.nl.

**OVERZICHT FOUTEN EN ONZEKERHEDEN IN DE FINANCIËLE INFORMATIE IN HET
JAARVERSLAG 2009 VAN KONINKRIJSRELATIES (IV)**

A. Verplichtingen (€ x 1000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	Fout	Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
Beleidsartikelen											
1	Waarborgfunctie	51 071	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners	620 010	1 000	-	-	-	-	-	1 000	nee	-
Niet-beleidsartikelen											
3	Nominaal en onvoorzien	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal	671 081	1 000	-	-	-	-	-	-	-	-

Individuele fouten in de deugdelijke weergave die de tolerantie overschrijden

Art. nr.	Post	Fout
	Totaal individuele fouten	0
	Totaal verplichtingen	671 081
	Procentuele fout	0,15%
	Procentuele onzekerheid	0,00%
		Tolerantiegrens niet overschreden

B/C. Uitgaven + ontvangsten (€ x 1000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Rechtmatigheid	Fout	Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
			Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave		
Beleidsartikelen								
1	Waarborgfunctie	53 447	-	-	-	-	-	-
2	Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners	682 176	1 465	-	-	1 465	nee	-
Niet-beleidsartikelen								
3	Nominaal en onvoorzien	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal	735 623	1 465	-	-	-	-	-
* Uitsplitsing van het verantwoord bedrag naar uitgaven en ontvangsten vindt plaats in bijlagen B en C								
(1)	Totaal Uitgaven en Ontvangsten	735 623		Omvangsbasis uitgaven + ontvangsten				
	Procentuele fout	0,20%		Tolerantiegrens niet overschreden				
	Procentuele onzekerheid	0,00%						
(2)	Totaal	735 623		Omvangsbasis uitgaven + ontvangsten + bijdrage(n) van derden baten-lastendiensten				
	Procentuele fout	0,20%		Tolerantiegrens niet overschreden				
	Procentuele onzekerheid	0,00%						

B. Uitgaven (€ x 1000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Fout	Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
			Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	
Beleidsartikelen							
1	Waarborgfunctie	50 890	-	-	-	-	-
2	Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners	556 984	1 465	-	1 465	nee	-
Niet-beleidsartikelen							
3	Nominaal en onvoorzien	-	-	-	-	-	-
Totaal		607 874	1 465	-	-	-	-

Individuele fouten in de deugdelijke weergave die de tolerantie overschrijden

Art. nr.	Post	Fout	
	Totaal individuele fouten	0	
	Totaal uitgaven	607 874	
	Procentuele fout	0,24%	Tolerantiegrens niet overschreden
	Procentuele onzekerheid	0,00%	

C. Ontvangsten (€ x 1000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Rechtmatigheid	Fout	Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
			Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	Deugdelijke weergave			
Beleidsartikelen								
1	Waarborgfunctie	2 557	-	-	-	-	-	-
2	Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners	125 192	-	-	-	-	-	-
Niet-beleidsartikelen								
3	Nominaal en onvoorzien	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal	127 749	-	-	-	-	-	-

Individuele fouten in de deugdelijke weergave die de tolerantie overschrijden

Art. nr.	Post	Fout
	Totaal individuele fouten	0
	Totaal ontvangsten	127 749
	Procentuele fout	0,00%
	Procentuele onzekerheid	0,00%

E. Saldibalans (€ x 1000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Fout	Onzekerheid	Totaal F + O	Onzekerheid over volledigheid
			Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave
3	Liquide middelen	202 691	-	-	-	-
5	Uitgaven buiten begrotingsverband	5 837	-	-	-	-
6	Ontvangsten buiten begrotingsverband	4 490	-	-	-	-
7	Openstaande rechten	-	-	-	-	-
8	Extra-comptabele vorderingen	206 920	-	-	-	-
9	Extra-comptabele schulden	-	-	-	-	-
10	Voorschotten	248 049	-	-	-	-
11	Garantieverplichtingen	100 446	-	-	-	-
12	Openstaande verplichtingen	59 452	-	-	-	-
13	Deelnemingen	5 181	-	-	-	-
	Totaal beoordeeld	833 066	-	-	-	-
(De tolerantiegrens wordt afgeleid van totaal beoordeeld)						
	Totaal saldibalans	833 066				
	Procentuele fout	0,00%				
	Procentuele onzekerheid	0,00%				

F. Afgerekende voorschotten (€ x 1000)

Omschrijving	Verantwoord bedrag	Fout	Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
		Deugdelijke weergave	Rechtmatigheid	Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	
Totaal afgerekende voorschotten	46 814	-	-	-	-	-

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

BZK	(Ministerie van) Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CW 2001	Comptabiliteitswet 2001

Op www.rekenkamer.nl staat een verklarende woordenlijst met begrippen die veel voorkomen in onze rapporten bij de jaarverslagen. Hieronder lichten wij een aantal begrippen toe die specifiek zijn voor dit rapport.

LITERATUUR

Algemene Rekenkamer (2010). *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 360 VII, nr. 2. Den Haag: Sdu.

BZK (2010). *Jaarverslag en Slotwet Koninkrijksrelaties 209 (IV)*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 360 IV, nr. 1. Den Haag: Sdu.

Aangeboden aan de Voorzitter van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal door
de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksteam

Dhr. drs. H.J.A. Vink RA (projectleider)
Dhr. J.A. van Krimpen RA
Dhr. ir. W. van der Vet
Mevr. drs. J. Walraven

Voorlichting en tekstbegeleiding

Afdeling Communicatie

Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
fax (070) 342 41 30
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Uitgave

Sdu Uitgevers

Zetwerk en begeleiding

Sdu Uitgevers
afdeling Traffic
e-mail traffic@sdu.nl

Drukwerk

DeltaHago Grafische Dienstverlening

Omslag

Corps Ontwerpers, Den Haag

Fotografie

2D3D

Graphics

MediagraphiX
Schwandt Infographics

Bestelling

Sdu Klantenservice
telefoon (070) 378 98 80
fax (070) 378 97 83
e-mail sdu@sdu.nl
internet www.sdu.nl
of via de boekhandel

KST 139593

ISBN 978 90 12 13323 4

NUR 823



9 789012 133234